

TOPLUMSAL YAPI VE TÜRK SOSYOLOJİSİNDE TOPLUMSAL YAPI

SOCIAL STRUCTURE AND SOCIAL STRUCTURE IN TURKISH SOCIOLOGY

Ünal BOZYER¹, Ümmü BULUT²

¹Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

²Avrasya Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Mülkiyet Koruma ve Özel Güvenlik

e-mail: ummu.bulut@hotmail.com

ÖZET

“Toplumsal yapı” sosyolojinin varlığını meşrulaştıran kilit kavramlardan biridir. Herhangi bir sosyolojik olgu ele alınırken ilk olarak söz konusu olgunun zuhur ettiği toplum yapısına bakılır. Gerek klasik dönemdeki sosyologlar gerekse çağdaş sosyologlar toplumsal meseleleri ele alırken işe toplumsal yapı incelemesi yapmakla başlamışlardır. Yani bazı sosyologlar mikro ya da makro boyuttaki toplumsal bir olguyu ele alırken küçük ya da büyük çaplı analizler yapmışlardır. Aynı zamanda geçmişten günümüze hem dünyada hem de Türkiye’de sosyologlar toplumsal yapıyı oluşturan unsurları ve özellikleri belirlemeye çalışmışlardır. Ancak toplumsal yapının hangi unsurlardan oluştuğunun ve hangi özelliklere sahip olduğunun bilinmesi noktasında zorluklar meydana gelmiştir. Toplumsal yapının tanımlanmasına ilişkin bu zorluklar günümüzde de devam etmektedir. Bu çalışmada da Türkiye’deki sosyoloji anlayışı çerçevesinde toplumsal, siyasal, ekonomik süreçlere ve sosyolojinin gelişim seyrine yer verilmekte ve literatürdeki mevcut toplumsal yapı tartışmaları göz önünde bulundurularak toplumsal yapı kavramı anlaşılmalı ve açıklanmalı çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yapı, Toplumsal Yapı, Türk Sosyolojisi

ABSTRACT

Social structure is one of the key concepts that justify the existence of sociology. When we consider any sociological phenomenon, we first look at the social structure where that phenomenon appears. When discussing social issues, both the classical and the modern sociologists begin with studying social structures. This, of course, means analyzing the social structure. Some sociologists considered a macro-scale analysis more useful, while others did micro-analyses. Also, from past to present both the sociologists in Turkey and in the world have tried to identify the elements and features that constitute the social structure. However, difficulties have arisen in identifying the elements that constitute the social structure and its features in general. These difficulties in defining the social structure yet continue to this day. In this study, within the framework of the concept of sociology in Turkey the social, political and economic processes and the course of development of sociology are given and considering the current social structure debates in literature, the concept of social structure is tried to be understood and explained.

Keywords: Structure, Social Structure, Turkish Sociology

JEL CODE: Z12

GİRİŞ

Sosyal yapı ve toplumsal yapı kavramına ilişkin literatürde tartışmalar mevcuttur. Hem toplumsal yapı kavramını hem de sosyal yapı kavramını kullanan sosyologların temel hedefi o günkü toplumsal yapıyı betimlemektir. Bu çalışmada toplumsal yapı ya da sosyal yapı tartışması yapmaktan ziyade amaç, literatürde hangi toplumsal koşullar içerisinde nasıl bir toplumsal yapı anlayışının izlendiğini, toplumsal yapı analiz edilirken hangi toplumsal koşulların var olduğunu, hangi yaklaşımdan etkilenildiğini ve yapı denilince sosyologların ne anladıklarından yola çıkarak toplumsal yapıyı oluşturan öğeleri belirlemektir.

Toplumsal yapı ve sosyal yapı kavramı literatürde sıkça ve birbiri yerine kullanılan iki kavramdır. Dolayısıyla sosyal yapı ve toplumsal yapı kavramlarıyla ilgili literatürde pek çok tartışma mevcuttur. Serkan Güzel, “toplumsal yapı” kavramının sadece Sanayi Devrimi’ne bağlı kentleşme olgusunu açıklamak için kullanıldığını, “sosyal yapı” kavramının da geçmişten günümüze oluşturulan birbirinden farklı sosyal birliktelikleri açıklamak için kullanıldığını ifade etmektedir. Bu noktada sanayi devrimi ile birlikte yeni oluşan kent yaşamının toplumsal yapı kavramı ile açıklanmasındaki zorluklar nedeniyle “sosyo-kültürel yapı” kavramının tercih edilmesinin daha yerinde olacağını ifade eder. Bu kavramın, modern-sanayi toplumlarındaki kentsel yaşamın açıklanabilmesini sağlayacak alternatif araçlardan birisi olduğunu dile getirir (Güzel, 2006). Beylü Dikeçligil’e göre sosyal ve toplumsal kelimelerinin etimolojilerine ilişkin bu açıklamalardan farklı olarak yapı incelemelerinde; Sosyal yapı kullanıldığında mikro bir araya gelişlerde davranışsal boyuta yapılan vurgu, toplumsal yapı kullanıldığında ise, kognitif (bilişsel) boyutta yer alan kurumsal fonksiyonlara vurgu ön plana çıkmaktadır. Ülkemiz sosyal bilimlerinde, çoğu çalışmaların başlıklarında ister sosyal yapı isterse toplumsal yapı terimi kullanılmış olsun makro yapı kurumsal boyutta ele alınmıştır. Sosyal yapı ve toplumsal yapı kavramları, bunlar arasındaki ilişkiyi koparmadıkça (yani her ikisinin de aslında sosyo-kültürel nitelikte olduğu unutulmadıkça), bağlamına göre kullanılmalıdır (Dikeçligil, 1997). Bu çalışma da ise tartışmamız ekseninde yazarların bağlamına göre toplumsal yapı veya sosyal yapı kavramları kullanılacaktır.

Bu çalışma betimsel ve nitel bir çalışma olup; söz konusu çalışmada, mevcut literatür üzerinden toplumsal kavramı yapı anlaşılmasına, açıklanmaya çalışılmıştır. Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek’e göre, nitel araştırma yönteminde temsil kaygısı yoktur, nicel verilerden ziyade nitel verilerin hakim olduğu; görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı araştırma yöntemi modelidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu çalışmada mevcut literatür taranarak betimsel veriler ortaya konulmuştur. Öncelikle yapı kavramına ve toplumsal yapı kavramına ilişkin sosyoloji literatürü taranmıştır. Daha sonra Türk sosyolojisindeki toplumsal yapı anlayışı betimlenmeye çalışılırken literatür taramasına bağlı, dokümanlar üzerinden analizlerle veriler toplanmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenen alt başlıklar belirlenmiştir. Burada da odaklanılan konuyla ilgili kitap, makale, çalışma, tez ve benzeri kaynaklar taranmış ve çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Kısaca bu çalışmada Türkiye’deki sosyoloji anlayışı çerçevesinde toplumsal, siyasal, ekonomik süreçlere yer verilmiştir ve sosyolojinin gelişim seyrine yer alan dönüm noktalarına yer verilmiştir. Aynı zamanda literatürdeki mevcut toplumsal yapı tartışmaları göz önünde bulundurularak toplumsal yapı kavramı anlaşılmasına ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Yapı ve Toplumsal Yapı

Toplumsal yapı ya da sosyal yapı denilince akla gelen ilk kavram yapı kavramıdır. Bu kavramı ilk olarak ele alan yapısalcılar yapıyı moda, yöntem ve ideoloji olarak ele almışlardır. Bazı sosyologlar yapısal yöntemden etkilenmişlerdir (Onart, 1973). Sosyolojide ilk defa Herbert Spencer toplumu bir yüksek düzeydeki canlı organizmaya benzeterek yapı kavramını kullanmıştır, Radcliffe Brown toplumsal yapıyı, kişiler arası tüm ilişkiler olarak tanımlayarak

çok kapsamlı bir tanım yapmış olmakla eleştirilmiştir (Gökçe, 2007). Yapı kavramının bir organizmaya benzetilerek tarif edilme geleneği sosyoloji camiasına da yansımıştır. Yapı kavramının sosyolojide yaygın olarak kullanılması, 1950’lerde ve 1960’ların başlarında Amerikan sosyolojisinde yer alan fonksiyonalist yaklaşımlar ile olmuştur. Ama kavram, sosyolojideki yaygın kullanımına TalcottParsons ve fonksiyonalist ekol ile kavuşmuştur. Parsons için sosyal yapı ve sosyal sistem kavramları büyük önem taşıırken, aynı paradigma içinde R. Merton fonksiyon kavramını yapısal analizcilere kazandırmıştır (Dikeçligil, 1997). Marksist çözümlemede yapı ve değişmeyi belirleyen ekonomik etkenlerdir. Toplumsal hayatın değerler alanı ile insanların sahip olduğu değerler ve fikirler ekonomik üretime bağlıdır ve onun etrafında şekillenirler (Wallace & Wolf, 2004). Yani Marxist çözümleme toplumsal sistemleri alt-yapı ve üst-yapı olarak iki farklı parçaya ayıran, alt-yapının üst yapı üzerinde belirleyici olduğuna dikkat çeker (Dikeçligil, 1997). Peter Blau’nun toplumsal yapıya ilgisi hem toplumsal değişim analizlerinde hem de alışveriş kuramı çözümlemesinde kendini gösterir. Blau çözümlemelerini mesleki farklılaşma yani işbölümü ve gelir eşitsizlikleri üzerinden yapmıştır. Bireyler arası ilişkilere vurgu yapmıştır ve bireylerarası günlük ilişkilerdeki basit süreçlerin karmaşık toplumsal yapıları açıklamada kilit nokta olacağını ifade etmiştir (Wallace & Wolf, 2004). Mikro ve makro bakış açılarını bir araya getirmenin önemini vurgulayan AnthonyGiddens, yapılaşma kuramıyla yapının ikiliğine vurgu yapar. Ona göre toplumsal çözümlemede yapı, yapılanma özellikleri demektir, fark edilebilecek kadar benzer uygulamaların değişen zaman ve mekânlarda devam etmesini mümkün kılar. Yapı toplumsal sistemlerin üretilmesinde rol oynayan kurallar ve kaynaklardır. Beşeri aktörlerin kendi eylemleri yoluyla sonradan bu eylemleri sınırlandıran toplumsal uygulamaları yeniden yaratmaktadır. İnsanın toplumsal hayatı en normal günlük etkinlikler sırasında hem şekillenir hem de yeniden şekillenir. Giddens, bu insan eylemlerini dönüşümsel olarak nitelendirir. Toplumsal sistemlerin yapısal özellikleri ve toplumsal davranış şekilleri zaman ve mekân içerisinde yeniden üretildiği oranda vardır (Wallace & Wolf, 2004). Yani toplumsal yapı yaşamımızdaki toplumsal bağların yalnızca olay ya da eylemlerin rastgele bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış olduklarına değil, bunların belirli yollardan yapılaşmış ya da kalıplaşmış oldukları olgusuna göndermede bulunur. Bizim davranış biçimlerimizde ve birbirimizle girdiğimiz ilişkilerde düzenlilik vardır. Toplumsal yapı, bir bina gibi insan eylemlerinden bağımsız olarak var olan fiziksel bir yapıya benzemez. İnsan toplumları her zaman, yapılaşma süreci içerisinde. Toplumlar her an, onu oluşturan “yapı taşları” bireyler yani aktörler tarafından yeniden kururlar (Giddens, 2012).

Türkiye’de Toplumsal Yapı Çalışmalarının Tarihsel ve Toplumsal Dayanakları

Türkiye’de sosyoloji, Osmanlı Devleti’nin toprak kaybetmeye, gerileme dönemine girdiği yıllarda, bu durumdan kurtulmak, devletin bekası için öneriler geliştirmek üzere adeta kurtarıcı bir bilim olarak gelişmeye başlamıştır. O dönemde muasır medeniyetler seviyesine ulaşmış Batılı ülkelerdeki bilim ve teknik alanındaki gelişmeleri takip etmek Türk toplumu için elzemdir. Türk sosyolojisi de tarihsel seyir içerisinde Fransa, Almanya, İngiltere, daha sonra Amerika’daki sosyoloji anlayışlarından etkilenmiştir. Bayram Kaçmazoğlu, Türkiye’deki bu bilim anlayışını “aktarmacılık” olarak nitelendirir. Burada amaç Türkiye’ye Batılı kurumları tanıtmak ve ülkenin kurtuluşuna yardımcı olacağı varsayılan kuram ve görüşleri Türkiye’ye aktarmaktır (Kaçmazoğlu, 2015).

Sosyoloji alanında gelişmelerin takip edildiği ilk ülke Fransa’dır. Fransa’da Sosyoloji, 19. Yüzyılın ilk yarısında, Auguste Comte’un sosyolojiiyi “sosyal fizik” olarak kavramsallaştırması ile başlamıştır. Bu yüzyılın ikinci yarısında ise sosyoloji kendi kavramlarıyla, yöntemleriyle kendi başına bir disiplin haline gelmiştir. Aynı yüzyılın sonlarına doğru Fransa’da akademik itibar ve bilimsel meşruiyet kazanma noktasında birbiriyle rekabet eden üç akım ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki kuruculuğunu monografik

çalışmalar yapan Le Play ve onun takipçilerinin dâhil olduğu akımdır. İkincisi felsefe ve ekonomi agresyonu almış olan René Worms'un öncülüğünde ve Comte düşüncesinden esinlenmiş organisist bir paradigma etrafında toplananlardan oluşmaktadır. Üçüncüsü de Emile Durkheim ve takipçilerinin benimsediği paradigma çerçevesinde oluşan akımdır (Kabakçı, 2011). Türkiye'de sosyoloji alanında olup bitenleri takip etmek isteyenler Fransa dışında Almanya'ya takip etmektedirler. Özellikle 1920'ler ve 1930'ların başlarında Naziler ülkedeki iktidarı ele geçirene kadar bilim insanları sosyoloji eğitimi almak için Fransa dışında Almanya'ya göç etmişlerdir. Sosyolojinin iki kurucu ismi Max Weber ve Karl Marx Alman'dı. Almanya'da sosyoloji bilimi bir dönem çok gelişmiştir ve dünyadaki diğer sosyoloji ile ilgilenenleri ve Türkiye'de sosyoloji anlayışını etkilemiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyoloji alanında bilimsel liderlik bayrağını eline alan ABD sosyologları, Alman sosyolojisinden derinden etkilenmişlerdir. Almanya'daki sosyoloji alanındaki gelişmeler sosyolojinin gelişimine katkıda bulunmasına rağmen Alman sosyoloji eğitimi daha geç başlamıştır (Dinç & Baş, 2011).

Türk sosyolojisini etkileyen diğer bir sosyoloji anlayışı da İngiltere'deki sosyoloji anlayışıdır. Muhammed Bilici tarafından İngiltere'de sosyoloji üç dönemselleştirme çerçevesinde ifade edilmektedir. Bunlar sırasıyla; direniş, kabullenme ve uyarılma dönemleridir. Direniş dönemi sosyolojik çalışmaların kurumsal açıdan cılız bir yer bulduğu, ikinci dünya savaşının sonuna dek süren dönemdir. Kabullenme dönemi savaş sonrası koşullarda hâkimiyetin el değiştirmesi sonucu Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde sosyolojinin kurumsal anlamda hızlı bir şekilde akademiden içeri girdiği dönemdir. Uyarılma, Dönemi de sosyolojinin kurumsallaşmasının hemen sonrasında gözlemlenmesine rağmen 1960'lardan sonra iyice ivme kazanan ve günümüze uzanan dönemdir (Bilici, 2011). Son olarak Türk sosyolojisini etkileyen diğer sosyoloji anlayışı da Amerikan sosyolojisidir. Amerikan sosyolojisi 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başlarında sosyal konularla başlamıştır; Bunların arasında suçla ilişkin sorunlar problemleri, göçmenlerin sosyalizasyonu, aileyi tehdit eden konular yer almaktadır (Miller, 1962).

Türkiye'de sosyolojinin kurumsallaşması yönünde ilk adım 1914 yılında İstanbul Üniversitesinde sosyoloji bölümünün kurulması olarak kabul edilebilir. İlk yıllarda Ziya Gökalp, kendi özgün kadrosunu oluşturmuş "idea-yönelimli" ve "polity-temelli" bir sosyoloji çizgisini benimsemiştir. Bu dönem Comte-Durkheim yahut Gökalp-Durkheim geleneği adıyla anılmış ve Kıta Avrupası sosyoloji tarzını temel referans kabul etmiştir (Alver, 2012). Nilgün Çelebi'nin deyimiyle Ziya Gökalp Emile Durkheim'dan esinlenerek dayanışmacı, korporatist bir polity'yi "lego" düzeni içinde, fikir düzleminde inşa eder (Çelebi, 2015). Milliyetçilik ideolojisine bulanmış bütüncül bir toplum anlayışını, sosyal problemlerin çözümünde merkeze alan Ziya Gökalp sosyolojisinin epistemolojik ve ontolojik çerçevesi, büyük ölçüde geleneksel kültürel kodlarla da örtüşerek Türkiye'nin yeni siyaset önerilerinde sıkça başvurabileceği işlevsel bir program oluşturmuştur (Şahin, 2017). Türkiye'nin ikinci önemli sosyologu F. Le Play'in görüşlerini Türk sosyolojisine aktaran Prens Sabahattin'dir. Onun dikkatini yoğunlaştırdığı alan socius'dur. Yani tarihselliği ve kültürelliği göz ardı edilmeyen ve vurgulanan insan birliktelikleri üzerine yoğunlaşmıştır (Çelebi, 2015).

Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Behice Boran, Niyazi Berkes gibi sosyologların egemen olduğu 1940-1950 yılları arasındaki dönem Türk sosyolojisi açısından 1939-1946 ve 1946-1950 olarak iki ayrı dönem olarak incelenebilir (Kaçmazoğlu, 2015). Köksal Alver, 1940'lı yılları Türk sosyolojisi açısından bir "kırılma", "dönüm noktası" olarak nitelendirir (Alver, 2012). Çünkü Türk sosyolojisi Ankara'da, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde; İstanbul'un dışında ikinci bir merkeze ve anlayışa daha kavuşmuştur. Aralarında Niyazi Berkes, Behice Boran ve Muzaffer Şerif Başoğlu'nun da bulunduğu bir grup bilim insanı Türkiye'de ilk defa sosyal yapı ve değişme alanında mikro sosyolojik saha araştırmaları yapmışlardır (Şahin, 2017).

Türkiye’de toplumsal yapı çalışmalarının 1940’lı yıllarda başladığını söylemek mümkündür. Özellikle Behice Boran’ın 1945 yılında yaptığı “Toplumsal Yapı Araştırmaları (İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki)” adlı araştırması toplumsal yapı ve uygulamalı sosyoloji alanlarında Türk sosyolojisinde bir ilk niteliğindedir. Boran, Manisa civarında sekiz ova ve beş dağ köyünde yaptığı araştırmada köydeki yaşam şartlarından hareketle toplumsal yapı çözümlemesi yapmıştır. Boran’a göre her cemiyet müesseseler topluluğudur. Ona göre sosyal yapıdan anladığımız müesseselerin birbirleri ile az çok bütünleşerek teşkil ettiği sosyal düzendir ve toplum, aralarında karşılıklı fonksiyonel ilişkiler bulunan kurumların birliğidir. Müesseseler yani kurumlar insan ilişkileri sistemidir ve bu insan ilişkileri ikiye ayrılır: birincisi cemiyet-tabiat çevresi münasebetinin insanlar arasında doğurduğu münasebetler sistemidir ikincisi de doğrudan doğruya cemiyet-tabiat münasebetinden doğmayan insanlar-arası-münasebetler-sistemleri (Boran, 1992).

1947 yılında Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin tasfiye edilmesiyle birlikte Türkiye’de sosyoloji bir nevi duraklama dönemine girmiştir. Yedi yıl kadar süren sosyoloji için duraklama olarak kabul edilebilecek bu dönemin aşılmasında Hilmi Ziya Ülken, eserleri ile felsefe ağırlıklı bir sosyoloji anlayışı etkili olmuştur (Şahin, 2017).

1950-1960 döneminde Soğuk Savaş koşulları Türk sosyolojisini etkisi altına almış, bu dönem kadar etkili olan Kara Avrupası bilim paradigmasının yerini Anglo-Sakson bilim paradigması almıştır. Marshall yardımları, dış krediler, tarımın makineleştirilmesi, o dönemki iktidarın Türkiye’yi “küçük Amerika” yapma söylemleri toplumsal değişmeyi yönlendirmiş, köyden kente göçü hızlandırmıştır. Tüm bu gelişmeler sosyoloji çalışmalarına çeşitli yönleriyle yansımıştır. Bu dönemin öne çıkan sosyologları arasında Mümtaz Turhan, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hilmi Ziya Ülken, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve Cahit Tanyol bulunmaktadır (Kaçmazoğlu, 2015). Bu dönemde modernleşmeyi kendine amaç edinen sosyologlar kırsal dönüşüm, sosyo-kültürel değişim ve Batılılaşma gibi konulara öncelik tanımışlardır ve köy sosyolojisi alanında, yürütülen monografik saha araştırmalarına ağırlık vermişlerdir (Şahin, 2017).

1960-1980 dönemi, Türkiye’de radikal politik ve ekonomik kararların alındığı ve sosyal hayatta yaşanan travmalar ve krizlerin yaşandığı bir dönemdir. Dönem 27 Mayıs 1960 askeri ihtilali ile başlamış ve 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile sona ermiştir. İki ihtilal dönemi arasında, bir de 1971 yılında askeri muhtıra verilmiştir. Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinin kurulmasıyla sosyoloji alanında çalışan akademisyenlerin, araştırmacılar istihdam olanağına kavuşmuşlardır (Şahin, 2017).

1960-1980 döneminde toplumsal yapı alanında çalışan isimlerden biri Mübeccel Belik Kıray’dır. Boran’ın öğrencisi olan Kıray, “Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası” adlı çalışmasında Ereğli kasabasında sosyal kurumların, insan ilişkilerinin değerler sisteminin 1962 yılında meydana getirdiği fonksiyonel bütünü belirlemeye çalışmıştır. Kıray bir sosyal yapıya şeklini veren değişkenler ve özellikleri dört grupta toplamıştır: Her toplum a) ekolojik bir komünite, mekanda belli bir yeri ve biçimi olan yerleşme şekli, b) kendine has özellikleri olan bir nüfus kompozisyonu, c) belirli bir sosyal örgüt, d) bunlara bağlı bir sosyal değerler sistemi olarak ele alınabilir. Birbirine bağlı ve bağımlı olan bu dört büyük değişkenler grubunda izlenecek farklı derecelenme ve çeşitlenmeler de şöyle özetlenebilir:

- Ekolojik ilişkilerin şekil ve hacmi
- Kurumların farklılaşma, ihtisaslaşma ve örgütlenme dereceleri
- Toplumda dışarıya açılma, dışarıyla ilişki kurma, bütünleşme şekli ve miktarı
- İnsan ilişkilerinde herkesin birbirini tanıdığı, kişisel, yüz yüze temaslardan, anonim ve kişisel olmayan rollere dayanan ilişkilere geçiş derecesi
- Yerel ve dinsel olma özelliklerinin kaybolma derecesi (Kıray, 2000).

1960–1980 döneminde toplumsal yapı alanında çalışan isimlerden biri de Nihat Nirun'dur. 1969 yılında yayınlanan “Sistematik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi” adlı eserinde Nirun, sosyal yapı ile sosyal bünye arasında ayırım yapmıştır.

Nevzad Yalçıntaş: “Türkiye'nin Sosyal Bünyesi” adlı çalışmasında Türkiye'nin nüfus yapısı ana temayı oluşturmuştur. Çalışmada, sosyo-kültürel yapıyı genel olarak ifade etmek için sosyal bünye kavramı kullanılmıştır. Kitabın büyük bir kısmı istatistiki ve demografik veriler verilerden oluşmaktadır (Yalçıntaş, 1969).

Bu dönemdeki önemli çalışmalardan biri de İbrahim Yasa'nın Çağdaş Türkiye'nin toplumsal yapısı ve temel özelliklerini saptamak amacıyla 1973 yılında yaptığı “Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları” adlı çalışmadır. O, Türkiye'nin toplumsal yapısının genel öge ve özelliklerini ve Türkiye'de toplumsal tabakalaşma, sınıf olgusunu ele aldığı bu eserde toplumsal yapıyı bir topluluğun düzeni, kuruluşu, kuruluşun işleyişi, bir takım görevleri yerine getirişi olarak tanımlamaktadır. Her toplumun genel olarak bir demografik, bir etnik yapısı ve bir kültürü vardır. Bir toplumun yapısı da bu öğelerle ilişkilidir (Yasa, 1973).

Konuyla ilgili olarak Ömer Bozkurt da “Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı” adlı çalışmasında Georges Gurvitch'in ayrımsal sosyolojisinden hareketle toplumsal yapı anlayışını incelemiştir (Bozkurt, 1972). Ona göre toplumsal yapının beş kurucu özelliği vardır. Birincisi morfolojik, ekolojik ve demografik özellikler; ikincisi doğal kaynaklardan yararlanmaya yönelik olarak kullanılan araçlar yani teknolojik örgütlenmedir. Üçüncüsü toplumun bütünündeki gruplaşmalar ve ilişki nitelikleri; dördüncüsü toplumsal kuralların özellikleridir. Beşincisi de toplumsal değişimin niteliğidir. Bozkurt'a göre toplumsal yapının belirlenmesinde beş özellik önemlidir (Bozkurt, 1972).

Emre Kongar 1976 yılında “İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı” adlı çalışmasında direkt bir toplumsal yapı kavramından ziyade Türkiye'nin toplumsal yapısını Osmanlı Devletinin toplum yapısından hareketle analiz etmiştir. Türkiye'de değişimi belirleyen yapısal öğeler olarak siyaset, ekonomi ve aile kurumunu özelinde değerlendirmiştir (Kongar, 1976). Araştırmada yapısal fonksiyonalist yaklaşım kullanılmakla birlikte yer yer Marxist kuramın kavramlarının da (alt yapı-üst yapı) kullanıldığı görülmektedir (Başak, 2005).

Türk sosyolojisinde 1980'lerden itibaren ana eğilimin siyasal- kültürel sorunlara, özellikle de laiklik, İslami yaşam biçimleri, örtünme, demokratikleşme, din-devlet-toplum ilişkilerine kaydığı görülmektedir. Bu bağlamda Şerif Mardin ve Nilüfer Göle'nin din ile modernleşme ilişkisini sorgulayan çalışmaları, çeşitli toplum kesimleri üzerinde de kayda değer yankılar uyandırmıştır (Şahin, 2017). 1990'lı ve 2000'li yıllarda sosyolojik araştırmaların odaklandığı kültürel çalışmalar kapsamında ele alınan toplumsal cinsiyet, kadın, feminizm, vb. odaklı çalışmalar ile kimlik ve farklılık ekseninde milliyet, etnisite ve din temalı sosyolojik araştırmaların yanı sıra kent ve mekân, medya (iletişim, bilişim), bilgi/epistemoloji, popüler kültür (müzik, sinema, plastik sanatlar vb.), gündelik yaşam pratikleri (alışveriş, tüketim, eğlence), göç, azınlıklar, çocukluk, çocuk suçluluğu, gençlik, yaşlılık gibi konularda yürütülen araştırmaların sayısında da yine bu dönemde belirgin bir artışın olduğu gözlenmektedir (Şahin, 2017). Bu yıllarda Birsen Gökçe “Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kuramlar” adlı çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmasındaki amacı 90'lı yıllarda Türkiye'nin toplumsal yapısına ilişkin göstergeleri sayısal olarak belirlemek ve toplumsal yapının temel özelliklerini incelemektir. O, kültürel yapı-toplumsal yapı ayırımı yaptığı bu eserde toplumsal yapıyı toplumu oluşturan öğelerin toplum bütünü içindeki yerler ve aralarındaki ilişkiler ve toplumun işleyişindeki düzenlilikler olarak tanımlar (Gökçe, 1996). İnsanların çeşitli gereksinimleri kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Kurumlar, belli ortak değerleri ve davranış kalıplarını içeren ve toplumun temel gereksinimlerini karşılayan örgütlü toplumsal ilişkiler olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan toplumdaki her kurumun bir işlevi vardır. Genel olarak belirtmek gerekirse, aile kurumu neslin sürmesini; ekonomik kurum,

üretim ve tüketim faaliyetlerinin sürdürülmesine; siyasal kurum toplumun güvenlik ve düzeninin sağlanmasına; din kurumu inanç sistemlerinin açıklanmasına ve uygulanmasına; eğitim kurumu kişilerin topluma hazırlanması işlevini yerine getirir. Sözü edilen bu beş kurumun birbiriyle olan etkileşimi, toplumsal yapı ağını oluşturmakta ve toplumsal yapıyı olumlu ve olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Söz konusu kurumların hepsini sosyal yapı içindeki etkisinin mutlak olmaktan ziyade görece olduğunu da vurgulamak gerekir (Gökçe, 2007).

Beylü Dikeçligil, “Bir Analiz Modeli Denemesi ‘Sosyal Yapı’ ve ‘Toplumsal Yapı’” adlı eseriyle yapıya ilişkin kuramları tartışan alternatif bir yapı analiz modeli oluşturmaya çalışmıştır. Literatürdeki tanımlamalar ve bu konuda yapılan çalışmalar, sosyal yapıyı kurumlar ekseninde açıklama anlayışının sosyologlar arasında yaygın olduğunu göstermiştir. Ancak toplumsal yapının analizi sadece kurumsal düzlemde kalmamalı, gruplar, organizasyonlar gibi mikro bir araya geliş formlarının analizlerini de kapsamalıdır. Bu anlayıştan hareketle Dikeçligil yapıyı; bir bütünü oluşturan parçaların veya unsurların birbirleri ile ve bütünü ile olan etki-tepki ilişkileri, karşılıklı bağıntıları ve etkileşimleri olarak tanımlar. Ona göre kısa ve net bir ifade ile yapı, bir etkileşim örüntüsüdür ve yapıyı oluşturan beş özellik vardır (Dikeçligil, 1997).

- Aralarında herhangi bir ilişki bulunmayan parçalar veya unsurlar bir yapı oluşturamazlar.
- Bir yapı, parçalarına göre bütünü; parçalar da kendi unsurlarına göre bir bütündür.
- Yapı ve parçaları aynı özelliğe, niteliğe sahiptir. Yapı, bir etkileşim örüntüsü olduğuna göre, parçalar da birer etkileşim örüntüleridir.
- Yapıda, parça bütünden büyük olamaz.
- Orhan Türkdoğan, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi toplumsal yapısını analiz ettiği “Osmanlı’dan Günümüze Türk Toplum Yapısı” adlı eserinde toplumun işlevsel ön gereklilikleri olarak ifade ettiği toplumsal yapının unsurlarını şu şekilde ifade eder (Türkdoğan, 2002);
- Bildirişim sistemi
- Üretim ve dağıtımla ilgili bir ekonomik sistem
- Yeni nesillerin toplumsallaşmaları için aile ve eğitim dâhil bir takım düzenlemeler
- Otorite sistemi ve iktidarın (yetkenin) bölüşülmesiyle ilgili sistem
- Toplumsal tutumun sürekliliğini sağlayan ve doğum, sünnet, evlilik, ölüm gibi kişisel olaylara sosyal bir değer kazandıran merasimler (ritüeller) sistemidir.

2000’li yıllarda Suna Başak tarafından “Türk Sosyolojisinde Yapı Araştırmaları” adlı makale de Türkiye’deki toplumsal yapı araştırması açısından önem arz etmektedir. Başak bu çalışmada Türk sosyolojisinde yapı olgusuyla ilgili araştırmaları ana hatlarıyla ele almıştır. O, Türk sosyoloji literatüründe temel araştırmalar ve uygulamalı araştırmalar ayrımında, yapı çalışmalarında (nicel ve nitel araştırma bağlamında) yoğunlaşmanın nerede olduğu ve bu iki tip araştırmada sosyologların bakış açılarını belirleyen kuramsal yaklaşımların ne olduğunu tespit etmeye çalışmıştır (Başak, 2005).

Toplumsal yapı, toplumlarda var olan toplumsal kesimler ve kurumlar arasında bir ilişkiler bütününe işaret eder. Bu ilişkiler topluluğu üyelerinin davranışlarını biçimlendirir. Toplumsal yapı bu anlamda kültürden farklıdır. Bir toplumun kültürü o toplumda var olan inançlar ve sembolik temsilleri üzerinden şekillenir. Semboller ise toplumun üyeleri arasında fikir veya duyguları yansıtan kelimeler mimikler veya gösterimlerden oluşur (Kalaycıoğlu, 2012). Toplumsal yapı ancak yapıyı oluşturan unsurlar toplumsal kültüre bağlı olarak farklı toplumlarda farklı nitelikler kazanırlar. Dolayısıyla her toplumda farklı özellikler ve toplumsal yapıyı oluşturan öğeler arasında o kültüre özgü farklı ilişki biçimleri oluşur (Kalaycıoğlu, 2012). Toplumsal yapıyı oluşturan kurumları üç düzeyde anlamak gerekir. Birincisi küresel düzeydir; burada küresel düzeyde etkili ekonomik ve siyasi örgütlerden

bahsedilebilir. İkincisi ulusal düzey; bu da toplumu etkileyen eğitim iş yaşamı, toplumsal tabakalaşma, ekonomik ve siyasi kurumlar, din, iletişim gibi yapılardır. Üçüncü düzeyde ise daha çok lokal ve yerel düzeylerde biçimlenen aile ve hane halkları kent ve kır örgütleri gibi yapı öğeleridir (Kalaycıoğlu, 2012).

Türkiye’de toplumsal yapı araştırmaları önemli yer tutmaktadır. 1960’lardan beri toplumsal yapı çalışmalarının arttığını görmekteyiz. Türkiye’de toplumsal yapı araştırmalarında başat kuramsal yaklaşımlar Marxist ve yapısal fonksiyonalist yaklaşımlardır (Başak, 2005). Sosyolojide kuramsal tartışmalara göre toplumsal yapıyı tanımlarsak iki eğilim öne çıkar. Bunlardan birincisi, yapısal işlevselci kuramlara göre toplumsal yapı bireylerin kurumsallaşmış beklentilerini ve davranışlarını belirleyen normatif bir çerçeve oluşturur. İkincisi Marksist kuram ve çatışma görüşüne göre ise toplumsal yapı toplumda kaynakların dağılımına bağlı olarak oluşan toplumsal eşitsizlik ve egemen iktidar ilişkilerinin belirlediği kurumlar ve ilişkilerden oluşan bir bütündür (Başak, 2005).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Günümüzdeki toplumların yapısı karmaşıktır ve sürekli bir oluşum süreci içerisindedirler. Hem karmaşık yapıyı anlamak için hem de oluşma süreci içerisindeki bu yapıya ilişkin gerçekçi tahminlerde bulunmak, çok yönlü bakış açısına sahip olmanın yanı sıra o toplum yapısını çok iyi analiz etmeyi gerektirir. Toplum yapısının sadece makro analizler yapılarak incelenemeyeceğinin farkına varıldığı, günümüzde gruplar, organizasyonlar gibi mikro bir araya geliş formlarının analizlerini de kapsamalıdır.

Yapı kavramı sosyolojide ilk defa organizma-toplum benzerliğinden yola çıkarak kullanılmıştır. Yapı kavramının kullanımının yaygınlaşması 1950’lerde ve 1960’ların başlarında Amerikan sosyolojisinde yer alan yapısal-işlevselci yaklaşımlar ile olmuştur. Özellikle Parsons’ın görüşleri etkili olmuştur.

Türk sosyologları toplumsal yapıyı tanımlarken ya da toplumsal yapı analizi yaparlarken gerek etkilendikleri paradigmalardan gerekse Türk toplumunun içinde bulunduğu koşullardan veya sorunlarından yola çıkmışlardır. Özellikle sosyolojinin ilk geliştiği dönemlerde “aktarmacılık” anlayışı çerçevesinde gelişen ve Türk toplumunu muasır medeniyetler seviyesine ulaştırma hedefinde olan sosyoloji anlayışımızdan toplumsal yapı çalışmaları da nasibini almış ve bu minvalde gelişim seyri izlemiştir. Fransız, Alman, İngiliz, Amerikan sosyolojisinden aldıklarıyla kendi sosyolojisini inşa etmiştir.

Türkiye’de toplumsal yapı araştırmaları önemli yer tutmaktadır. Türk sosyolojisi açısından bir “kırılma”, “dönüm noktası” olarak nitelendirilen 1940’lı yıllarda ilk defa sosyal yapı ve değişme alanında mikro sosyolojik saha araştırmaları yapılmıştır. Özellikle Behice Boran’ın 1945 yılında yaptığı “Toplumsal Yapı Araştırmaları (İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki)” adlı araştırması toplumsal yapı alanında bir ilktir. 1960’lardan beri toplumsal yapı çalışmaları artmıştır. Türkiye’de toplumsal yapı araştırmalarında başat kuramsal yaklaşımlar yapısal işlevselci ve Marxist yaklaşımlardır. Yapısal işlevselci kuramlara göre toplumsal yapı bireylerin kurumsallaşmış beklentilerini ve davranışlarını belirleyen normatif bir çerçeve oluştururken Marksist kuram ve çatışma görüşüne göre ise toplumsal yapı toplumda kaynakların dağılımına bağlı olarak oluşan toplumsal eşitsizlik ve egemen iktidar ilişkilerinin belirlediği kurumlar ve ilişkilerden oluşan bir bütündür.

Yapısal işlevselci paradigma toplumsal yapıyı açıklama noktasında en sık başvurulan yaklaşımlardan birisidir. Bu yaklaşıma göre toplumsal yapı temel kurumlar, ilişkiler ve bireylerden oluşan bir bütündür ve toplumsal yapıyı oluşturan öğelerin her birinin bir işlevi vardır. Buradaki kilit kavram kurum kavramıdır. İnsanların çeşitli gereksinimleri kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Kurumlar, belli ortak değerleri ve davranış kalıplarını içeren ve toplumun temel gereksinimlerini karşılayan örgütlü toplumsal ilişkilendir, toplumdaki her kurumun bir işlevi vardır. Sosyolojide toplum hayatında belirli ihtiyaçları karşılamak üzere

fonksiyonlara sahip olan temel kurumlar olarak daha çok aile, din, eğitim, siyaset, ekonomi ele alınmaktadır. Ancak bu listeyi bilim, sanat, spor, eğlence, sağlık, güvenlik diye uzatılabilir. Zira her birisi ve bu fonksiyonların dayandığı değer ve normlara ilişkin anlam kodları kuşaktan kuşağa, kısmen değişerek de olsa, aktarılmaktadır. Toplumsal yapıyı oluşturan kurumları küresel, ulusal ve lokal-yerel olmak üzere üç düzeyde anlamak gerekir. küresel düzey ekonomik ve siyasi örgütlerden; ulusal düzeyde toplumu etkileyen eğitim iş yaşamı, toplumsal tabakalaşma, ekonomik ve siyasi kurumlar, din, iletişim gibi yapılardan; lokal ve yerel düzeyde de aile ve hane halkları kent ve kırsal örgütleri gibi öğelerden oluşur.

Toplumsal yapı açıklamalarında işlevselci bakış açısının açısına katılmakla birlikte literatürde toplumsal yapıyı açıklama girişimleri sistem, kurum, ilişki vb. kavramlar üzerinden yapılmıştır. Nitekim en temelinde toplumsal yapı, toplumlarda var olan sınıflara, kurumlara, gruplara, bireylere ve bunlar arasındaki ilişkiler bütününe işaret eder. Toplumsal yapı gündelik yaşamdaki etkinliklerle hem şekillenir hem de yeniden şekillendiği için toplumsal yapı analizi yapılırken analiz makro boyutta kalmamalı mikro bakış açıları da bir araya getirilmelidir. Toplumsal yapılar; ekolojik, morfolojik, ekolojik ve demografik bir birliklerden oluşur; belli bir yeri ve biçimi olan, kendine has yerleşme şekli, kendine has özellikleri, nüfus kompozisyonu, belirli bir sosyal örgüt, bunlara bağlı bir sosyal değerler sistemi olarak ele alınabilirler. Aralarında parça-bütün ilişkisi, parça bütün arasında benzerlikler bulunan, bir parçalar arasında etkileşim örüntüsü olan toplumsal yapılar iç ve dış dinamikler etkilidir. Toplumsal yapıların analiz edilmesi ve yapıya ilişkin gerçekçi bilgilerin edinilmesi ve geleceğe ilişkin öngöründe bulunulabilmesi için göz önünde tutulması gereken en temel olgulardan birisi de toplumsal değişme olgusudur.

Sonuç olarak toplumsal yapı aynı fiziksel çevreyi paylaşan, belli bir morfolojik ve demografik özelliğe sahip, bir sınıflar, kurumlar, gruplar, bireyler ve bunlar arasındaki ilişkiler bütününden oluşur. Toplumsal yapının bir diğer özelliği de bu birliği oluşturan aktörlerarasında benzer değerler ve kültürler paylaşılmaktadır; içerisinde aile, ekonomi, eğitim, din gibi kurumları bulunmaktadır. Tüm bu özelliklerin yanı sıra toplumsal yapı, belli sınıf ve tabakalaşma sistemine sahip, zamanla iç ve dış dinamiklerin etkisiyle şekillenebilen bir birlikteliktir. Toplumsal yapının hem statik hem de dinamik yönü bulunmaktadır. Bu durum kentlerin toplumsal yapısı üzerinden açıklanabilir. Mesela kentlerin kendisine özgü, süreklilik arz eden statik bir yapısı vardır. Aynı zamanda kentlerin iç ve dış dinamiklerin (göçler gibi) etkisi ile sürekli değişen ve dönüşen dinamik yapısı da vardır. Bu açıdan bakıldığında toplumsal yapı analizi yapılırken hem statik yapıyı hem de dinamik yapıyı göz önünde bulunduran toplumsal yapı analiz modeli belirlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Alver, K. (2012). Türk Sosyolojisinde Kırılma ve Yeniden Yönelim: 1940'lı Yıllar Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi* , 184-194.
- Başak, S. (2005). Türk Sosyolojisinde Yapı Araştırmaları. *Bilig* , 33-63.
- Bilici, M. V. (2011). İngiltere'de Sosyolojinin Dünü ve Bugünü. *Sosyoloji Dergisi* , 63-88.
- Boran, B. (1992). *Toplumsal Yapı Araştırmaları (İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki)*. Sarmal Kitapevi.
- Bozkurt, Ö. (1972). *Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelebi, N. (2015). Sosyoloji Tarihimize Kısa Bir Bakış. *Sosyoloji Konferansları*, (s. 13-28).doi: 10.18368/IU/sk.62303
- Dikeçligil, B. (1993). Kültür Kavramının Analizi veya Sosyo- Kültürel Gerçekliğin Yapısı Üzerine Bir İnceleme. *Yeni Türkiye* (15), 447-666.

- Dinç, C., & Baş, M. F. (2011). Alman Üniversitelerinde Sosyoloji Eğitimi. *Sosyoloji Dergisi*, 19-41.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Gökçe, B. (2007). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Güzel, S. (2006). "Sosyal Yapı" ve "Toplumsal Yapı" Bileşkesinde Sosyo Kültürel Yapı Kavramı. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 83-94.
- Kabakçı, E. (2011). Fransa'da Sosyolojinin Tarihi Gelişimi ve Fransız Üniversitelerinde Bugünkü Sosyoloji Müfredatı. *Sosyoloji Dergisi*, 43-61.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2015). Türkiye'de Sosyolojinin 100 Yıllık Birikimi Üzerine Bazı Tespitler. *Sosyoloji Konferansları*, (s. 29-55).doi: 10.18368/IU/sk.62830
- Kalaycıoğlu, S. (2012). Toplumsal Yapı: Toplumsal Kurumlar, Gruplar ve Toplumsal Değişme. M. Zencirkıran içinde, *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (s. 3-18). Bursa: Dora Basım-Yayın.
- Kıray, M. B. (2000). *Ereğli: Ağır Sanayiden Önce bir Sahil Kasabası*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kongar, E. (1976). *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Miller, F. (1962). Amerikada Sınai Sosyoloji. (A. K. Bilgiseven, Çev.) *Sosyoloji Konferansları*, 11-22.
- Nirun, N. (1991). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Dinamik Bünye Analizi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Onart, A. (1973, Temmuz). Değişik Yönleriyle Yapısalcılık ve "Yapı" Kavramı. *Türk Dili*, s. 231-237.
- Şahin, M. C. (2017). Türk Sosyolojisinin Kısa Tarihi: Dönemler, Şahıslar ve Ana Yönelimler. *İslâmi İlimler Dergisi*, 12, 7-41.
- Türkdoğan, O. (2002). *Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Wallace, R. A., & Wolf, A. (2004). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. (L. Elburuz, & M. R. Ayaz, Çev.) İzmir: Punto Yayıncılık.
- Yasa, İ. (1973). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Social structure is one of the important concepts and subjects for sociology. Because the existence of the science of sociology is equivalent to the examination of a social structure. In other words, the first thing to do when considering a social issue, problem and case is to look at the social structure in the sample area. As is known, the structure of societies is complex and they are in the process of continuous change. To understand this complex structure and to make realistic predictions of this structure within the formation process, two features are required. The first is to have a multifaceted perspective. The second is to analyze the social structure very well. Both sociologists in the classical period and contemporary sociologists first studied social structure while addressing social issues. The studied social structures may be small or large structures. Sociologists who were the founders of sociology in the past trying to find the general laws of sociology have tried to identify the elements and features that make up the social structure at the same time. Before the concept of social structure, the

concept of structure was used for the first time in sociology based on the similarity of organism-society. The idea that societies are born, grown and killed like organisms is dominant. If the organism consists of certain parts and each part has a certain function, societies have certain parts and these parts have certain functions. The widespread use of the concept of structure was in the 1950s and early 1960s with structural-functionalist approaches in American sociology. Like Turkish sociology, the community analysis and social structure analysis developed by Turkish sociologists are also western-centric. During the first period of Turkish sociology, there is an understanding of transferring. Turkish sociologists have conveyed the understanding of sociology in the West. At the same time, sociology and social structure works is affected by our ideology which aims to bring the Turkish society to the level of contemporary civilizations. In this context, Turkish sociologists have built their own sociology by transferring them from French, German, English and American sociology. In Turkish sociology, social structure research has an important place. In the 1940s, which was defined as a break and a turning point in terms of Turkish sociology, sociological field researches were conducted in the field of social structure and change for the first time. In particular, Behice Boran 1945 survey of Social Structure Research was a first in the field of social structure. In the period of 1960-1980, Mübeccel Belik Kıray is one of the names of the people who are frequently mentioned with her works and sayings in the field of social structure. Her influence continues in today's sociological understanding. Social structure studies have increased since 1960s in Turkish sociology. The dominant theoretical approaches in social structure research in Turkey are structural functionalist and Marxist approaches. According to structural functionalist theories, social structure determines the institutionalized expectations and behaviors of individuals. On the other hand according to the view of Marxist theory and conflict, social structure is a whole composed of the social inequality and the relations between the institutions determined by sovereign power relations. The structural functionalist paradigm is one of the most commonly used approaches to explaining the social structure. According to this approach, the social structure is a whole consisting of basic institutions, relations and individuals, and each of the elements constituting the social structure has a function. The key concept here is the concept of the institution. The various needs of people are covered by the institutions.

In Turkish sociology, the structure-functionalist paradigm is generally seen in social structure explanations. However, the functionalist point of view is important, but insufficient. Ultimately, when social structure analysis is carried out because social structure is shaped and reshaped with activities in daily life, the social structure analysis should not remain macro scale and micro perspectives should be brought together. Social structures; it consists of ecological, morphological, ecological and demographic units. Their specific form of settlement, their specific characteristics, their composition of the population, a particular social organization can be considered as a system of social values.

In this study, the understanding of sociology in Turkey within the framework of social, political and economic processes are included. In terms of social structure analysis, the developments in Turkish sociology are given as a turning point. The social structure effect of these developments is included. In short, the concept of social structure has been tried to be understood and explained considering current social structure debates in Turkish sociology literature.